

Mark Blaug

3 april 1927 – 18 november 2011

Erasmus Journal for Philosophy and Economics

Op 18 november 2011 is Mark Blaug, buitenlands lid sinds 1984 van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), thuis in het Engelse Tavistock overleden als *Mark Blaug*, laatstelijk gehuwd met Ruth Towse. Op 3 april 1927 was hij in Den Haag echter geboren als *Norbert Blauaug*.

Mark Blaug/Norbert Blauaug was een zoon van Sarah Toeman, geboren op 25 mei 1897 in Londen en overleden in januari 1977 in New York, en Berl Blauaug, geboren op 4 april 1889 in Kalusz¹, gelegen in Galicië, dat in die tijd bij Oostenrijk hoorde. Sarah en Berl waren op 28 november 1923 in Den Haag getrouwd. Blijkens de huwelijksakte voerde Berl Blauaug de doctorstitel. Hij was handelaar in tricotstoffen toen hij zich vanuit Wenen in Den Haag, de toenmalige woonplaats van zijn bruid, vestigde. Bij wet van 24 november 1932 werd Berl Blauaug met zijn gezin tot Nederlander genaturaliseerd.

Het echtpaar Blauaug-Toeman kreeg naast Mark nog twee andere zonen, Georg, geboren in Den Haag op 26 december 1925 en Maurice, geboren in Amsterdam op 7 oktober 1933. Op 9 oktober 1929 verhuisde het gezin van Den Haag naar Amsterdam en woonde tot 25 mei 1932 op het adres Plantage Parklaan 30 hs. Daarna woonden zij in de Spinozastraat, op nummer 1 (tot 15 maart 1935) en op nummer 7 (tot 18 mei 1936). Op die datum verhuisde de familie Blauaug voor de laatste keer voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog binnen Amsterdam, ditmaal naar Holbeinstraat 4.

Tweede Wereldoorlog

Mark volgde vanaf september 1934 lager onderwijs aan de Daltonschool (het gezin woonde toen in de Spinozastraat). Hij maakte de lagere school in Amsterdam echter niet af, want op 19 februari 1940 stuurden zijn ouders hem samen met zijn oudste broer Georg naar Engeland. Dit voortijdig vertrek berustte op de inschatting van vader Blauaug dat de Nazi's op het punt

---

¹ Van oudsher was Kalusz een stad met een grote Joodse gemeenschap, waarvan zich vele leden in de achttiende en negentiende eeuw in Amsterdam vestigden.

stonden ook Nederland binnen te vallen. Op grond van zijn ervaringen als Oost-Europeaan vermoedde hij dat de Joden in Nederland op grote schaal zouden worden vermoord. Daarom had hij vroegtijdig nagedacht over hoe het land te ontvluchten. Een van de gevolgen daarvan voor Mark was dat er in april 1940, ter ere van zijn dertiende verjaardag, geen sprake kon zijn van een feestelijke Bar Mitswah-viering, behorend bij de voltooiing van de orthodox-Joodse opvoeding die hij in zijn jeugd genoten had en die geheel zou hebben aangesloten bij de traditie van zijn voorvaders in Oost-Europa.

Eenmaal in Engeland ging Mark eerst naar een Joodse kostschool in Brighton, Whittingham College. Mark zelf verhaalde van een verblijf op een kostschool in Engeland met aan het hoofd een *Christian Scientist*, die tevergeefs probeerde hem te bekeren tot zijn variant van het Christendom. Het leidde ertoe dat hij veelvuldig debatten voerde met vertegenwoordigers van religieuze sekten en lastige thema's aansneed, omtrent het al dan niet bestaan van God. In de pubertijd dreef hij geleidelijk af van het religieuze Jodendom. Tot op hoge leeftijd was hij een fervent bestrijder van fundamentalistische opvattingen, die hij aan de hand van de rede bestreed, ook al was hij zich bewust van het uitzichtloze van deze strategie.

Tot medio november 1941 bezocht Mark in Londen een Grammar School, die hem voorbereidde op een universitaire opleiding. Zijn ouders waren inmiddels vanuit Amsterdam via Nice, Spanje en Lissabon, waar een broer van vader Berl woonde, op 5 oktober 1940 per schip in New York aangekomen en daar geregistreerd. Mark voegde zich begin december 1941 bij zijn ouders op het adres 200 Haven Avenue. In mei 1947 werd het hele gezin in New York genaturaliseerd. Uit de registratiekaart voor een eventuele dienst in het Amerikaanse leger blijkt dat de naam *Bernard Blaug* al in 1942 (na april) werd gebruikt. Bij diens overlijden op 5 april 1949 werd vader Berl, zowel in Nederland als in Amerika Bernard Blaug genoemd. Hoewel hij twee jaar eerder, op 25 juli 1947, in een Nederlandse bedrijfsadvertentie nog Bernard Blauaug werd genoemd. Ik ga ervan uit dat Mark, die in december 1941 tot Amerika werd toegelaten als Norbert Blauaug, vanaf de naturalisatie in mei 1947 de naam Mark Blaug droeg.

Na de Tweede Wereldoorlog reisde het echtpaar Blauaug-Toeman regelmatig heen en weer tussen Amsterdam en New York. In de jaren dertig was Marks vader, als directeur van Toeman-Brothers, een succesvol producent van regenjassen, gevestigd geweest op het adres Keizersgracht 370. Aan het opgebouwde fortuin was met de inval van Nazi-Duitsland op 5 mei 1940 een einde gekomen. Na de oorlog is de firma Toeman-Brothers nog enige jaren actief geweest, ook na het overlijden van Bernard Blaug.

In New York bezocht Mark de Peter Stuyvesant High School. Hij behaalde het diploma in 1945, ruim drie jaar na zijn aankomst in de Verenigde Staten. Vervolgens studeerde hij twee jaar aan de City University of New York. Mark behaalde een bachelor-diploma economie aan Queens College in New York City in 1950. Vanaf september 1950 studeerde hij aan Columbia University in New York en behaalde zijn Masters in 1952. Zijn PhD verwierf hij in de economie in 1955 met George Stigler (1911-1991) als zijn promotor en Terence Hutchison (1912-2007) als copromotor. Het proefschrift handelde over de op- en neergang van de denkbepelden van David Ricardo (1772-1823) in de negentiende eeuw. Van het proefschrift verscheen in 1958 een handelseditie onder de titel *Ricardian Economics*. Voor Mark is Ricardo gedurende heel zijn leven een bron van studie en inspiratie geweest, mede door de aanhoudende twisten met de aanhangers van de interpretatie van Ricardo door Piero Sraffa (1898-1983). Blijkens het voorwoord dat hij schrijft ter gelegenheid van de Japanse vertaling van *Ricardian Economics* in 1980 was zijn kijk op Ricardo ingrijpend gewijzigd, vooral onder invloed van Sraffa's boek uit 1960, *Production of Commodities by Means of Commodities*. Blaug verontschuldigde zich voor zijn jeugdige leeftijd van 28 jaar en concludeerde dat *Ricardian Economics* niet zijn eerste, maar zijn laatste boek had moeten zijn. Hij greep de gelegenheid aan om in zijn baanbrekende boek over de geschiedenis van de economische theorie, *Economic Theory in Retrospect*, verschenen in 1962, vanaf de vierde druk uit 1985 zijn behandeling van de Ricardiaanse theorie grondig te herschrijven. Zijn boek *Ricardian Economics* is niet alleen in het Japans, maar ook in het Italiaans, Duits, Portugees, Frans en Spaans vertaald. Mark heeft de publicatie opgedragen aan zijn zoon David Ricardo (geboren in 1956, uit zijn huwelijk met Brenda Ellis).

Ik keer terug tot Blaugs jaren als student in New York vanaf 1944, waarin hij besluit economie te gaan studeren onder invloed van de geschriften van Henri George (1839-1897) en Karl Marx (1818-1883).

Marxisme

Tijdens zijn eerste jaar op New York University in 1946 kwam Mark Blaug in contact met linkse studenten, die hem wezen op pamfletten van Lenin en Stalin en vervolgens op de boeken van Marx en Engels. Mark kwam in de greep van het marxisme. In een autobiografische bijdrage uit 1994 vraagt hij zich af, waaraan de snelle val voor de Marxistische geschriften ontsproot. Wat de pamfletten van Lenin en Stalin betreft zoekt hij het antwoord in de dogmatische uitstraling de absolute waarheid in pacht te hebben. Inzake de theorie van Marx verwijst hij naar het universeel wetenschappelijke karakter van de integrale verklaring van de samenleving, de geschiedenis en de wereld. Mark schrijft dat hij zich in zijn jeugd als een wijsneus gedroeg, dat het marxisme voor hem orde bracht in het vele dat op hem afkwam en hem de gelegenheid gaf over elk onderwerp te orakelen met een optimale zekerheid. Het marxisme bracht hem op het spoor van de theorie dat economische belangen en economische krachten, de productieverhoudingen in de onderbouw, de grondslagen zijn voor de maatschappelijke en politieke conflicten in de bovenbouw. Economie als de koningin van de sociale wetenschappen, omdat uiteindelijk alles is te herleiden tot economie. Zes maanden na zijn geboorte als marxist besloot hij als tweedejaars in 1947 economie te gaan studeren, een studie die hij moeilijk vond. Deze bespiegelingen staan echter in de schaduw van het conceptuele instrumentarium waarvan het marxisme zich bedient, de specifieke terminologie, de eindeloze Talmoedische onderscheidingen tussen onder- en bovenbouw, tussen productiekrachten en productieverhoudingen en tussen strategie en tactiek van de maatschappelijke dynamiek. Het beheersen van het historisch-materialistische taalgebruik is het voorportaal voor het deelnemen aan de subcultuur van het maatschappelijke debat, waarin men alleen wordt verstaan door andere volgelingen van het marxisme, als een intellectuele gemeenschap van gelijkgestemden. In zekere zin kan het marxisme als substituut voor het orthodoxe Jodendom worden beschouwd. Blaug sloot zich aan bij de Amerikaanse communistische partij, maar werd na korte tijd geroyeerd. Langer duurde het alvorens hij zich volledig had losgemaakt van het marxisme als ideologie.

Het is raadzaam het marxisme als ideologie te onderscheiden van de theoretische denkbeelden van Karl Marx over de dynamiek van het kapitalisme. De aantrekkingskracht van de denkbeelden van Marx over het kapitalisme berusten op het wetenschappelijke karakter ervan en de daarmee samenhangende voorspelling omtrent de afloop van het kapitalisme. Voor de jonge Blaug was daarvoor nog geen aandacht, mede omdat de rol van de technische ontwikkeling in het kapitalisme eerst later zijn aandacht kreeg. De interne tegenstelling in het kapitalisme, die leidt tot de *breakdown* van deze economische orde, vloeit immers voort uit het invoeren van nieuwe technieken, die enerzijds leiden tot massale uitstoot van arbeid, omdat Marx uitging van zuiver arbeidsbesparende technieken, en anderzijds tot de voortbrenging van steeds meer consumptiegoederen, waarvoor geen afzet bestaat vanwege het ontbreken van koopkracht bij de toenemende verpauperde massa. De uitkomst is de voorspelling van een revolutionaire toestand, waarin de dictatuur van het proletariaat wordt gevestigd en het kapitalisme aan zijn einde komt. Niet zonder reden wordt Marx daarom als de grondlegger van het 'wetenschappelijk socialisme' gezien, te onderscheiden van het utopisch socialisme van bijvoorbeeld Charles Fourier (1772-1837). Deze manier van wetenschap bedrijven, waarbij het gaat om het in het licht stellen van de logische samenhang van veronderstellingen en conclusies, van uitgangspunten en uitspraken, heeft een dwingende voorspellingskracht en laat daardoor niet na massale aandacht te trekken, zodra gegeven de veronderstellingen van de redenering, maatschappelijk voor velen veelbelovende perspectieven aan de orde zijn. De veronderstelling dat het voortschrijden van de techniek zuiver arbeidsbesparend is, moge in onze tijd te beperkt zijn, in de tijd van Marx was het een redelijke beschrijving van de werkelijkheid. Deze redenering, over theoretische analyse versus normatieve conclusies, de eigenschap een theorie te kunnen weerleggen door empirisch materiaal en de voorspellende kracht van de theorie is later in het werk van Blaug uitvoerig aan de orde gekomen door zijn bijdrage aan de methodologie van de economie. Zijn boek *The Methodology of Economics* uit 1980 – opgedragen aan zijn tweede zoon, Tristan, in 1971 geboren uit zijn huwelijk met Ruth Towse – geniet wereldfaam. Het boek is vertaald in het Frans, Spaans, Portugees, Chinees en Koreaans. Kortom, Blaug's hang naar het marxisme, wortelt enerzijds in het verleden door de Joodse Oost-Europese achtergrond van zijn voorvaderen en is anderzijds het voertuig voor zijn latere bezinning op de vraag naar de

wijze waarop economen, de economische aspecten van maatschappelijke verschijnselen verklaren. Dat hij in dezelfde jaren van zijn jeugd, waarin hij Marx ontdekte, ook door Sigmund Freud (1856-1939) werd gegrepen, is daarom geen toeval.

Yale University

In de zomer van 1954 solliciteerde Blaug naar de positie van assistent-hoogleraar economie aan Yale University in New Haven, Verenigde Staten. Hij kreeg een aanstelling voor één jaar. Toen hij de colleges in 1954 begon was hij vrijwel bevrijd van Marxistische denkbeelden. Hij bewoog zich in de loop van de tijd in de richting van een bewuste en betrokken sociaaldemocraat. Nog in 1954 kreeg hij het verzoek de verplichte colleges geschiedenis van de economie over te nemen van William Fellner (1905-1983), een vooraanstaand econoom met grote internationale bekendheid, die in 1938 uit Hongarije naar de Verenigde Staten kwam. Zijn deskundigheid lag vooral op het terrein van de macro-economie en het monetaire beleid. Mark was de enige in de toenmalige faculteit die met kennis van zaken en gezag de colleges in de geschiedenis van het economisch denken terstond kon overnemen aan deze vooraanstaande universiteit, waaraan sinds 1 juli 1955 de wereldberoemde Cowles Foundation verbonden is. In die dagen waren Tjalling Koopmans (1910-1985), van oorsprong Nederlander en Nobelprijswinnaar in 1975 en James Tobin (1918-2002), Nobelprijswinnaar in 1981, aan de Cowles Foundation verbonden. Mark heeft met hen gesproken. Koopmans heeft hem het methodologische advies gegeven economische theorieën te testen op hun voorspellende betekenis. (Terzijde merk ik op in de zomer van 1958 door mijn promotor professor Piet de Wolff (1911-2000) naar de Cowles Foundation in New Haven te zijn gestuurd. Daar heb ik met de vermelde grootmeesters gesproken en ook een kamer gedeeld met de latere Nobelprijswinnaar Edmund Phelps. Mark heb ik toen niet ontmoet, hoewel hij in 1958 nog aan Yale verbonden was).

Mark was van jongs af aan een hartstochtelijk lezer. Die eigenschap kwam hem van pas toen hij de leerstoel in de geschiedenis van het economisch denken in de jaren 1954-1962 in Yale bezette. Hij las niet alleen veel, hij schreef ook duizenden pagina's aantekeningen. Deze aantekeningen liggen ten grondslag aan het boek, *Economic Theory in Retrospect*. Een opzienbarend

boek, omdat moderne economische analyse wordt ingezet om de historische geschriften van weleer te begrijpen en ten behoeve van huidige generaties weer te geven. Van het baanbrekende boek verschenen na de eerste druk nog vier drukken in 1968, 1978, 1985 en 1997. Het boek telde aanvankelijk ruim 600 bladzijden en verscheen in 1997 in een groter formaat met ruim 700 bladzijden. Het boek is in de loop van de jaren vertaald in het Japans, Frans, Spaans, Portugees, Russisch, Tsjechisch en Pools. Het wereldwijde succes van dit boek illustreert de internationale faam die Mark Blaug met zijn beschrijving van de geschiedenis van de economische theorie aan de hand van de recente stand van de wetenschap heeft verworven.

De uitwerking van het boek stelde op het originele denkbeeld de interactie tussen het economisch denken in het verleden enerzijds en het economisch denken in het heden anderzijds in het licht te stellen. In de inleiding van de eerste vier drukken van zijn boek onderscheidt Blaug relativistische en absolutistische beoefenaren van de geschiedenis van de economische theorie. De relativist beschouwt elk overgeleverde theorie uit het verleden als een bezinning op de contemporaine omstandigheden in ruime zin. De absolutist daarentegen heeft slechts oog voor de analytische beschrijving van het historische onderwerp, opgevat als een geleidelijke vooruitgang in het waarheidsgehalte. In de vijfde druk van het boek wordt de analyse verder verdiept door de onderscheiding in relativisme en absolutisme te vervangen door die in historische en rationele reconstructies. Historische reconstructies leggen rekenschap af van de denkbeelden van economen uit het verleden, zodanig dat deze en hun leerlingen daarin een getrouwe afspiegeling herkennen van wat zij met hun uiteenzettingen beoogden. Rationele reconstructies daarentegen behandelen de grote economen uit het verleden alsof zij tijdgenoten zijn met wie van gedachten wordt gewisseld aan de hand van huidige inzichten en analytische argumenten. In de vijfde druk uit 1997 beschouwt Mark historische en rationele reconstructies ieder als legitieme manieren om de geschiedenis van het economisch denken te beschrijven. In Paul Samuelson (1915-2009), Nobelprijs 1970, ziet hij een zuivere beoefenaar van de geschiedenis van het economisch denken aan de hand van rationele constructies. Aanvankelijk staat *Economic Theory in Retrospect* evenzeer in het teken van het ontwerpen van rationele reconstructies van de geschiedenis. Blaug zelf verwijst naar de rol van zijn studenten in de jaren

vijftig in Yale, die weliswaar het verplichte vak geschiedenis van de economie volgden, maar vooral belangstelling hadden voor moderne economische theorie. Zodoende werd Blaug genoopt de studenten te verleiden kennis te nemen van denkbeelden uit het verleden door een analytisch-instrumentele behandeling en het beklemtonen van het moderne karakter aan de hand van actuele theoretische inzichten. In de loop van de jaren werd hij steeds kritischer over de rationele reconstructies en nam zijn belangstelling voor de historische reconstructies toe. Uiteindelijk is Marks conclusie dat de enige benadering van de geschiedenis van het economisch denken is gelegen in het werken met historische reconstructies, hoe moeilijk dat ook is.

Mark heeft niet alleen zijn bachelor gehaald aan Queens College in 1950, maar heeft er in 1951-1952 ook gedoceerd als junior docent. In de nasleep van zijn marxistische periode werd hij als docent bij Queens plotseling ontslagen. De volgende dag ontving hij een telefonische mededeling van de John Simon Guggenheim Memorial Foundation dat hem een beurs was toegekend om ten behoeve van zijn PhD in het buitenland te gaan studeren. Mark ging gedurende een periode van twee jaar naar Londen, huurde een kamer vlakbij het British Museum en zat elke dag achttien uur te lezen en te schrijven in de beroemde Reading Room tot hij met een complete dissertatie naar New York terug kon.

Deze overgang van New York naar Londen herhaalde zich enkele jaren later toen ondanks het succesvolle boek *Economic Theory in Retrospect*, de economische faculteit en de Cowles Foundation in Yale weigerden Blaug te benoemen op de leerstoel voor geschiedenis van de economie. Het waren de jaren in de geschiedenis van de economische wetenschap, waarin deze onder invloed van Paul Samuelson en Kenneth Arrow (1921-2017) in Amerika en John Hicks (1904-1989) in Engeland een gedaantewisseling onderging in de richting van mathematisering, axiomatische formalisering en geavanceerde econometrische toetsing van empirisch materiaal.

Onderwijs-economie in Londen

Mark ging een jaar naar Parijs, kwam op het spoor van Karl Popper (1902-1994) en de methodologie van de economie en maakte later in 1968 als deeltijd hoogleraar kennis op de London School of Economics met Imre

Lakatos (1922-1974). Vanaf 1963 was Blaug hoogleraar in de onderwijs-economie aan het onderwijsinstituut van de Universiteit van Londen. Daar bleef hij 23 jaar om belangrijke bijdragen te leveren aan onderwijs-economie en de economische theorie van menselijk kapitaal. Vervolgens hield hij zich nog bezig met de economie van kunst en cultuur en vanaf 1999 doceerde hij aan twee universiteiten in Nederland (de Erasmus Universiteit in Rotterdam en de Universiteit van Amsterdam) geschiedenis van de economie, maar ook de economie van de technische ontwikkeling.

Laatste publicaties

Als gasthoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam, publiceerde hij nog een belangrijk artikel in *The Journal of Economic Perspectives* in het winternummer van 2001 onder de titel *No History of Ideas, Please, We're Economists*. Het artikel biedt een fraai overzicht van de vele thema's op het terrein van de geschiedenis van het economisch denken die Mark hebben beroerd en geeft een indruk van de soms ingrijpende veranderingen in zijn opvattingen. Voorbeelden zijn het denken over rationele en historische reconstructies, de betekenis van de theorie van het algemeen evenwicht, zijn beoordeling van het werk van Sraffa en zijn volgelingen, over de klassieke economie en zijn antwoord op de vraag hoe de studie van het vakgebied als specialisatie binnen de economie kan worden gerechtvaardigd.

Blaug gaat in dit verband dieper in op de behandeling door Robert Lucas van de kwantiteitstheorie van het geld à la David Hume (1711-1776), in zijn Nobel Lecture uit 1996 over de neutraliteit van het geld. Lucas gaat de invloed van veranderingen in het aanbod van geld op productie en werkgelegenheid op lange en korte termijn te lijf met moderne wiskundige economie om macro-economische algemene en dynamische evenwichten af te leiden. Het ontlokt aan Blaug het verwijt dat deze werkwijze niet aansluit bij de versie van de kwantiteitstheorie, die Hume op het oog had, uiteraard voor de revolutie in de macro-economie door de theorie van de rationele verwachtingen in de jaren zeventig van de vorige eeuw. Voor Blaug is de langdurige historische houdbaarheid van de kwantiteitstheorie veeleer te verklaren uit empirische bevestiging dan uit analytische precisie. David Laidler een vooraanstaande monetair econoom, wijst er in een analyse van het werk van Blaug op, dat Blaug vanaf de eerste druk van *Economic Theory in Retrospect*,

betrekkelijk enge grenzen trok door zaken als ‘Zeitgeist, social milieu, economic institutions and philosophical currents’ terzijde te laten, niet omdat ze onbelangrijk zijn, maar ‘because they fall outside of the scope of our inquiry’. Die discussie gaat over de grenzen van historisch onderzoek en de interactie met relevant geachte factoren in een breder verband.

Blaugs afkeer van de algemene evenwichtstheorie en de formalisering daarvan is in de loop van de jaren verdiept en verbreed. In het verlengde daarvan ligt ook een bij herhaling tot uitdrukking gebrachte aversie jegens de denkbeelden van Sraffa en de zijnen. Behalve in het artikel uit 2001 komt dit naar voren in zijn laatste belangrijke studie uit 2009 getiteld *The trade-off between rigor and relevance: Sraffian economics as a case in point*, gepubliceerd in *History of Political Economy*. Hieraan wordt nu aandacht geschonken.

Sraffa

Deze laatste publicatie van Blaug is verwant aan het tien jaar eerder eveneens in *HOPE* gepubliceerde artikel, *Misunderstanding Classical Economics-The Sraffian Interpretation of the Surplus Approach*. De nadruk ligt op de vraag of de benadering van Sraffa en zijn medestanders historisch authentiek is. Zijn antwoord is negatief. Het lineaire productiemodel begint als een rationele reconstructie van de denkbeelden van Ricardo maar mondt uit in een pseudo-historische reconstructie, een kritiek in lijn met zijn oordeel over de algemene evenwichtstheorie in het algemeen. In 2009 ligt de nadruk van Blaugs kritiek op de wanverhouding tussen mathematische zorgvuldigheid en empirische relevantie. De aangevallen Sraffianen, Pierangelo Garegnani, Heinz Kurz en Neri Salvadori hebben in beide gevallen Blaug van repliek gediend, maar Blaug heeft daarop niet gereageerd. De reden is vermoedelijk dat Mark een essentieel onderdeel van de Ricardiaanse zienswijze omtrent het economisch proces en de vormgeving daarvan door Sraffa over het hoofd heeft gezien.

Ik doel op het onderscheid dat Ricardo in zijn *Principles* van 1817 en in zijn *Essay on Profits* reeds in 1815 duidelijk maakte in reproduceerbare en niet-reproduceerbare goederen. Een onderscheid dat door de meeste economen niet wordt gemaakt, maar waaraan grote praktische en theoretische betekenis toekomt. *De Nachtwacht* van Rembrandt is een uniek,

niet-reproduceerbaar goed dat daarom geen reproductiekosten kent. Ricardo beperkte zijn analyse van de prijsvorming tot reproduceerbare goederen. Zo ontstaat het *long-run* karakter van de 'natuurlijke prijzen' van goederen gebaseerd op de reproductiekosten versus de *short-run* 'marktprijzen', die worden beïnvloed door tijdelijke factoren, zoals een plotselinge behoefte aan een bepaald goed. In de visie van Sraffa op het economisch proces is sprake van een kringloop van goederen, die wordt gedragen door de herhaalde reproductie van goederen middels goederen. De niet-reproduceerbare goederen zijn uitsluitend object van handel, de reproduceerbare goederen daarentegen van bedrijvigheid, technische ontwikkeling en al wat in het economisch leven aan dynamiek wordt aangetroffen, kortom van productie.

Sraffa was zich vanaf het begin van zijn dagen in Cambridge bewust van het conflict in de geschiedenis van het economisch denken. Aan de ene kant de neo-Ricardianen en Sraffianen die de natuurlijke prijzen van reproduceerbare goederen herleiden tot objectieve reproductiekosten, aan de andere kant de marginalisten van na 1870 die de waarde van een niet-reproduceerbaar goed herleiden tot subjectief nut en deze zienswijze generaliseren tot alle goederen, ook de reproduceerbare. Vandaar de vraag- en aanbod-schema's die allerwegen worden aangetroffen, maar niet bij Sraffa, omdat de lange-termijn natuurlijke prijzen van de goederen alleen berusten op hun objectieve reproductiekosten. De relevantie van deze kijk op het economisch proces als een kringloop, vertaalt zich bijvoorbeeld in de denkbeelden over de circulaire economie en duurzaamheid.

Wanneer natuur en open ruimte worden opgevat als niet-reproduceerbare goederen is hun vernietiging door de aanleg van wegen, het ongebreideld uitbreiden van luchthavens en kantoorgebouwen, onomkeerbaar. Een inzicht dat in de economische theorie van alledag ontbreekt, geworteld als deze is in puur financiële calculaties. Zij maken echter duidelijk dat het om maatschappelijk belangrijke thema's gaat, waarvan de theoretische analyse van Ricardo, Sraffa en de Sraffianen relevant is. Voortdurend worden in het economisch leven waardevolle niet-reproduceerbare goederen in de sfeer van natuur en cultuur opgeofferd aan de ongeremde voortbrenging van reproduceerbare goederen.

Deze aspecten van Ricardo's onderscheid in reproduceerbare en niet-reproduceerbare goederen en Sraffa's uitwerking daarvan zijn aan Mark Blaug voorbij gegaan en in de gevoerde discussie niet aangeoerd.

Ten slotte

Over het leven en het werk van Mark Blaug is ook na zijn dood veel geschreven. Belangrijk is het boek onder redactie van Marcel Boumans en Matthias Klaes, *Mark Blaug: Rebel with Many Causes*, Cheltenham 2013. Een vijftiental economen op het terrein van de geschiedenis van de economie werkte aan de bundel opstellen mee. Opmerkelijk is dat ook in dit boek geen aandacht wordt geschonken aan de opvattingen van Mark over de Paretiaanse welvaartseconomie en het positieve dan wel normatieve karakter daarvan. In de beide drukken van Blaugs boek over de methodologie van de economie (1980, 1982) komen deze opvattingen uitvoerig aan de orde. Mark verdedigt daarin het normatieve karakter van de Paretiaanse welvaartstheorie, Pareto-optimaliteit en een potentiële Pareto-verbetering. Blaug bedoelt daarmee dat Pareto-optimaliteit een waarderingsoordeel behelst en geen analytisch-theoretisch economisch instrument is. De Nederlandse econoom Pieter Hennipman, lid van de KNAW van 1958 tot zijn overlijden in 1994, heeft in *De Economist* van 1992 een diepgaande beschouwing gewijd aan de visie van Mark Blaug over de welvaartstheorie, getiteld *The reasoning of a great methodologist: Mark Blaug on the nature of Paretian welfare economics*. Dit artikel is eveneens in het Engels verschenen in de bundel opstellen van Hennipman, *Welfare Economics and the Theory of Economic Policy*, Cheltenham, 1995. Daarin laat Hennipman met klem van argumenten zien dat de Paretiaanse welvaartstheorie een positieve allocatietheorie is en geen economisch-politieke normen oplegt, in de zin dat waardeoordelen worden gegeven. Mark Blaug heeft in *De Economist* van 1993 in drie bladzijden gereageerd op Hennipmans artikel van 32 bladzijden. Zonder op de argumenten van Hennipman in te gaan hield hij voet bij stuk. In een volgende aflevering van *De Economist* van 1993, diende Hennipman Blaug van repliek, onder de titel *Moving in Circles: Blaug Once Again on the Nature of Paretian Welfare Economics* (vijf bladzijden). Blaug heeft niet meer gereageerd. Hennipman overleed in juli 1994. Een aanwijzing dat Blaug door Hennipman is overtuigd, treft men enigszins verscholen aan in Blaugs boek, *Not only an Economist, Recent Essays by Mark Blaug*, Cheltenham 1997. Daarin komt een kort hoofdstuk

voor van vier bladzijden, getiteld *The positive-normative distinction*, waarin hij op Hennipman terugkomt in een toonzetting die hemelsbreed verschilt van die in 1993. De autoritaire en bijna onheuse stijl is vervangen door die van een twijfelaar, 'Be that as it may, it demonstrates the difficulty of deciding just what is a value judgement and what precise role postulates that look like value judgements play in economic analysis'. Hennipman heeft dat bij leven allemaal uitgelegd.

Ik heb geen verklaring voor deze enigszins beschamende periode in de geschiedenis van de economie, behalve dat Hennipman als grootmeester van de methodologie, de geschiedenis van de economie, de welvaartstheorie en de theorie van de economische politiek schromelijk is onderschat. Dat blijkt ten overvloede uit het symposium dat onder leiding van Mark Blaug gehouden is over de befaamde studie van Lionel Robbins uit 1932, *The Nature and Significance of Economic Science*. Met geen woord reppen de deelnemende deskundigen zoals Backhouse en Maas over Hennipmans proefschrift over hetzelfde onderwerp, verdedigd in 1940 en gepubliceerd in 1945.

In het lijvige boek van Hennipman, *Economisch motief en economisch principe*, is Lionel Robbins de meest geciteerde auteur. De in 2009 op het symposium behandelde onderwerpen over het boek van Robbins komen vrijwel alle bij Hennipman ter sprake op een wijze, waarvan de auteurs over Robbins met vrucht kennis hadden kunnen nemen. (Zie het verslag van het symposium in *Journal of the History of Economic Thought*, december 2009).

Epiloog

Mark Blaug behoorde tot het volk van het boek. Reeds op jonge leeftijd was hij een gedreven lezer. Van zijn opgedane kennis hebben generaties studenten en vakgenoten wereldwijd de vruchten geplukt, want Mark deelde zijn kennis ruimschoots in colleges, debatten en seminars. Hij was ook een gedreven schrijver van vele artikelen, boeken en naslagwerken. Een sociaal gedreven beoefenaar van wetenschap.

Mark Blaug was ook onstuimig. Hij nam gemakkelijk afscheid van opvattingen, inzichten en visies waaraan hij aanvankelijk verknocht was. Van het orthodoxe Jodendom, van het marxisme, van de denkbeelden van Freud, van

rationale reconstructies, van de algemene evenwichtstheorie, van het formalisme in de economie, van analytische zorgvuldigheid en van wetenschap om de wetenschap. Soms lijkt het alsof de voortdurende vernieuwing van zijn kennis hem in de weg zit bij een bestendig oordeel, alsof de grondslagen daarvan ontbreken.

Kortom, een tegelijk boeiende en ingewikkelde persoonlijkheid, die velen op andere, verrijkende gedachten heeft gebracht, waarvan zij aanvankelijk geen weet hadden.

Referenties

Blaug, M., *Economic Theory in Retrospect*, Homewood 1962 en latere drukken in 1968, 1978, 1985 en 1997

Blaug, M., *An introduction to the Economics of Education*, London 1970

Blaug, M. (editor), *The Economics of the Arts*, London 1976

Blaug, M., *Economic History and the History of Economics*, New York 1986

Blaug, M., *Economic Theories, True or False?*, Aldershot 1990

Boumans, M., *Mark Blaug: Rebel with Many Causes*, Cheltenham 2013

Hennipman, P., *Welfare Economics and the Theory of Economic Policy*, Aldershot 1995

Shaw, G.K. (editor), *Economics, Culture and Education, Essays in Honour of Mark Blaug*, Aldershot 1991

Met dank aan mijn echtgenote, Betty Heertje, voor de onmisbare technische verwerking van mijn tekst.

